

ANAHTAR TEMA¹

6 § 1. Madde (medeni hukuk yönü)

Anayasa Mahkemesi Yargılamaları

(Son güncelleme: 01/06/2021)

Giriş

Sözleşme'nin 6 § 1 Maddesi, Anayasa Mahkemesi yargılamalarının “medeni hak ve yükümlülüklerin belirlenmesi” ile ilgili olması halinde, medeni hukuk yönünden bu yargılamalara uygulanabilir (*Pierre-Bloch /Fransa*, 1997, § 48; *Voggenreiter /Almanya*, 2004, §§ 30-33; *Albuquerque Fernandes /Portekiz*, 2021, § 54; *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. /Polonya*, 2021, §§ 192-209). Bununla birlikte Mahkeme bu yargılamaların sıradan mahkeme yargılamalarından önemli ölçüde farklı olabileceğini göz önüne alarak 6 § 1. Madde içtihadı kapsamında geliştirilen ilkeleri uygulamanın yanı sıra yeni ilkeler de geliştirmek zorundadır. Her ne kadar Anayasa Mahkemelerinin yargı yetkileri ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilse de bu ilkeler genel anlamda uygulanabilirler.

Lütfen bu anahtar temanın Yargıtay ya da Temyiz Mahkemeleri yargılamaları gibi diğer yüksek mahkeme yargılamalarıyla ilgili olmadığını kaydedin.

Mevcut içtihattan çıkarılan ilkeler

Mahkemeye erişim

- 6 § 1. Madde güvenceleri, bir mahkemeye götürülen bir konuda, anayasa mahkemesine yapılan bir şikâyetin kabul edilebilirliği ve/veya esasına ilişkin bir karar da dahil olmak üzere, nihai kararı edinme hakkını kapsar (*Marini /Arnavutluk*, 2007, § 120).
- İtiraz edilen yargılamayı, davayla ilgili tüm olguları incelemeyen, yalnızca Anayasa'ya uygunluğu açısından tahkik edebilen bir Anayasa Mahkemesi'nin 6 § 1. Madde kapsamında tam yargılama yetkisine sahip olduğu düşünülmez (*Zumtobel /Avusturya*, 1993, § 30).
- Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak bir başvurunun özel niteliği nedeniyle, hukuki kesinlik ve yargı hiyerarşisinin en üst seviyesinde anayasal adaletin doğru tecelli ettirilmesini güvence altına almak için bu mahkemeye erişme koşullarının zorlu olabileceğini kabul etmiştir (*Dos Santos Calado ve Diğerleri /Portekiz*, 2020, §§ 112 ve 133; *Albuquerque Fernandes /Portekiz*, 2021, §§ 68 and 75). Bir Anayasa Mahkemesi'ne erişimin orantılılığı belirlenirken üç faktör dikkate alınmalıdır, şöyle ki (i) temyiz başvurusu yöntemlerinin davacı açısından öngörülür olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği, (ii) söz konusu kişinin yargılamalar sırasında yapılan usul hataları nedeniyle aşırı bir sıkıntı çekip çekmediği ve (iii) söz konusu kısıtlamaların “aşırı şekilcilik” olarak görülüp görülemeyeceği (*Dos Santos Calado ve Diğerleri /Portekiz*, 2020, §§ 113-116; *Albuquerque Fernandes /Portekiz*, 2021, § 69).

Tarafsızlık

- Öznel ve nesnel testler Anayasa Mahkemesi yargılamalarına da uygulanır (*Mežnarić /Hrvatistan*, 2005, §§ 29-32).

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

Yargılamaların adilliği

- Çekişmeli yargılama hakkı Anayasa Mahkemesi nezdindeki yargılamalara da uygulanabilir (*Milatová ve Diğerleri /Çek Cumhuriyeti*, 2005, § 59).
- Anayasa Mahkemesi yargılaması kişisel haklara ilişkin yasaları ele alırken, söz konusu kişilere diğer katılanların gözlemlerine serbest erişim ve bu gözlemlere dair gerçek bir yorum yapma fırsatı temin edilmelidir (*Ruiz-Mateos /İspanya*, 1993, § 63; buna karşın bkz., *Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri /İspanya*, 2004, §§ 56-61).

Kamuya açık duruşma

- Anayasa Mahkemesi yargılaması anayasal sorunların incelenmesiyle sınırlı olduğunda ve sadece kanuni konularda bir değerlendirme yapmak gerektirdiğinde yargılamanın karar aşamasında kamuya açık duruşma yapılması 6 § 1. Maddeye uygunluk açısından yeterlidir (*Gratzinger ve Gratzingerova /Çek Cumhuriyeti* (k.k.) [BD], 2002, § 82).
- Soyut anayasal inceleme (iptal) yargılamalarında Devletler ilgili bütün bireylerin mahkemede dinlenmesini sağlamak zorunda değildir (*Gavella /Hrvatistan* (k.k.), 2006).
- İlk ve tek derece mahkemesi olarak görev yapan bir Anayasa Mahkemesi nezdinde özel bir dava incelenirken, eğer “sözlü duruşma” yapılmamasını haklı kılan istisnai koşullar yoksa, “sözlü duruşma” yapılması gerekir (*Selmani ve Diğerleri /Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*, 2017, §§ 36-43).

Yargılamaların uzunluğu

- Anayasa Mahkemesi kararının sıradan mahkemeler önündeki anlaşmazlığın neticesini etkileyebildiği durumlarda yargılama süresinin makullüğü değerlendirilirken Anayasa Mahkemesi yargılaması dikkate alınmalıdır (*Süßmann /Almanya* [BD], 1996, § 39).
- Anayasa Mahkemesi nezdindeki yargılama, örneğin yerel mahkemelerin ilgili bir hükmün anayasaya uygun olup olmadığına dair bir sorunu kendisine havale etmesi gibi sıradan yargılamaya entegre edildiğinde, mahkemenin önündeki yargılama, daha büyük ya da daha küçük ölçüde, altta yatan yargılamanın 6. Maddeyle uyumunun değerlendirilmesiyle ilgili olabilir (*Polyakh ve Diğerleri /Ukrayna*, 2019, §§ 186-192). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi'nin davaları makul bir sürede görme yükümlülüğü sıradan mahkemenin yükümlülüğüyle aynı şekilde yorumlanamaz (*Süßmann /Almanya* [BD], 1996, §§ 56-58).

Önemli örnekler

Mahkemeye erişim

- *Ferré Gisbert /İspanya*, 2009: Anayasa Mahkemesi başvurusunda zaman sınırlaması hesaplanırken dayanılacak başlangıç tarihi konusunda kısıtlayıcı yorum (ihlal);
- *Klausecker /Almanya* (k.k.), 2015: Makul alternatif prosedür (hakemlik) varken Avrupa Patent Ofisi'nde işe alma prosedürünün incelenmesi konusunda Alman Federal Anayasa Mahkemesi'ne erişimin kısıtlanması (kabul edilemez);
- *Dos Santos Calado ve Diğerleri /Portekiz*, 2020: Yasal koşullar karşılanmadığı için Anayasa başvurusunun kabul edilmemesinde aşırı şekilcilik sergilenmesi. Yüksek Mahkeme yargılamaları ve Anayasa Mahkemesi yargılamaları hakkında *Zubac /Hrvatistan* [BD], 2018, kararında belirlenen içtihat ilkelerinin uygulanması (iki uygulama bakımından ihlal vardır; üçüncü uygulamada ihlal yoktur);
- *Albuquerque Fernandes /Portekiz*, 2021: Bir disiplin cezasına itiraz eden bir hâkimin anayasa başvurusunun usulen reddedilmesinde aşırı şekilcilik sergilenmemiştir (ihlal yoktur).

Tarafsızlık

- *Steck-Risch ve Diğerleri / Lihtenştayn*, 2005: Yargı erkinin yarı-zamanlı çalıştığı ve aynı kişilerin hem hâkim hem de avukat olarak iki görevi üstlendiği küçük bir ülkede Anayasa Mahkemesi hâkiminin tarafsızlığı (ihlal yoktur);
- *Švarc ve Kavnik / Slovenya*, 2007: ilk derece hukuk yargılamasında başvuranın hasmının bilirkişisi olarak görev yapmış Anayasa Mahkemesi hâkiminin tarafsızlığı (ihlal).
- *Bellizzi / Malta*, 2011: Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın yargı asistanının aynı davanın önceki yargılamasında taraflardan birini temsil etmiş olması nedeniyle tarafsızlığının olmadığı iddiası (ihlal yok);
- *Dos Santos Calado ve Diğerleri / Portekiz*, 2020: bir kabul edilebilirlik kararına yapılan itirazı inceleyen Anayasa Mahkemesi heyetinin üç hâkiminden birinin, bu kararı veren raportör hâkim olması nedeniyle tarafsızlığı (kabul edilemez);
- *Scerri / Malta*, 2020: başvuranın Temyiz Mahkemesi'ne yaptığı itirazı ve anayasa başvurusu talebini de değerlendirmiş olan üç Anayasa Mahkemesi hâkiminin tarafsızlığının olmadığı iddiası (ihlal);
- *Croatian Golf Federation / Hırvatistan*, 2020: başvuran kuruluşun, hakkında icra prosedürü başlattığı golf kulübünün başkanının karısı olmasına rağmen Anayasa Mahkemesi'nin üç hâkimli heyetinde yer alan bir hâkimin tarafsızlığının olmadığı iddiası (ihlal).

Yasayla kurulan mahkeme

- *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. / Polonya*, 2021: başvuran şirketin anayasal şikâyetini incelemiş olan Anayasa Mahkemesi heyetinde yer alan hâkimlerden biri iç hukuka uygun bir şekilde seçilmemiştir. *Guðmundur Andri Ástráðsson / İzlanda* [BD], 2020, davasında formüle edilen üç aşamalı test Anayasa Mahkemesi önündeki bir hukuk davasına uygulandı (ihlal).

Yargılamaların uzunluğu

- *Von Maltzan ve Diğerleri / Almanya* (k.k.) [BD], 2005: Alman Federal Anayasa Mahkemesi önündeki, komünist rejim sırasında yapılan kamulaştırmalarla ilgili yargılamaların sadece Almanya'nın birleşmesi nedeniyle uzun sürmesi (kabul edilemez);
- *Janković / Hırvatistan* (k.k.), 2000: Eski Yugoslavya'nın dağılmasına bağlı karmaşık yasal sorunlar içeren Yugoslav Halk Ordusu'ndan emekli subayın asker maaşıyla ilgili anayasal yargılamanın uzun sürmesi (kabul edilemez);
- *Project-Trade d.o.o. / Hırvatistan*, 2020: başvuran şirketin bir özel bankadaki hisselerinin iptali ve rücu hakkıyla ilgili bir davanın Anayasa Mahkemesi önünde neredeyse beş yıl sürmesi (ihlal).

Diğer referanslar

Avrupa Konseyi:

- Anayasal Adalet – Venedik Komisyonu ile Anayasa Mahkemeleri Arasındaki İşbirliği [İNG](#) / [FRA](#)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen davalar:

- *Ruiz-Mateos /İspanya*, 23 Haziran 1993, A Serisi no. 262 (ihlal);
- *Süßmann /Almanya*, 16 Eylül 1996, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-IV (ihlal yok);
- *Pierre-Bloch /Fransa*, 21 Ekim 1997, *Hüküm ve Karar Raporları* 1997-VI (6 § 1.Madde uygulanamaz);
- *Milatová ve Diğerleri /Çek Cumhuriyeti*, no. 61811/00, AİHM 2005-V (ihlal);
- *Albuquerque Fernandes /Portekiz*, no. 50160/13, 12 Ocak 2021 (ihlal yok);
- *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. /Polonya*, no. 4907/18, 7 Mayıs 2021 (ihlal).

6. Madde kapsamındaki diğer davalar:

- *Deumeland /Almanya*, 29 Mayıs 1986, Seri A no. 100 (ihlal);
- *Zumtobel /Avusturya*, 21 Eylül 1993, Seri A no. 268-A (ihlal yok);
- *Pammel /Almanya*, 1 Temmuz 1997, *Hüküm ve Karar Raporları* 1997-IV (ihlal);
- *Janković /Hrvatistan* (k.k.), no. 43440/98, AİHM 2000-X (kabul edilemez);
- *Gratzinger ve Gratzingerova /Çek Cumhuriyeti* (k.k.) [BD], no. 39794/98, AİHM 2002-VII (kabul edilemez);
- *Niederböster /Almanya*, no. 39547/98, AİHM 2003-IV (özetler) (ihlal);
- *Voggenreiter /Almanya*, no. 47169/99, AİHM 2004-I (özetler) (ihlal);
- *Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri /İspanya*, no. 62543/00, AİHM 2004-III (ihlal yok);
- *Von Maltzan ve Diğerleri /Almanya* (k.k.) [BD], no. 71916/01 ve diğer 2'si, AİHM 2005-V (kabul edilemez);
- *Steck-Risch ve Diğerleri / Lihtenştayn*, no. 63151/00, 19 Mayıs 2005 (ihlal);
- *Mežnarić /Hrvatistan*, no. 71615/01, 15 Temmuz 2005 (ihlal);
- *Gavella /Hrvatistan* (k.k.), no. 33244/02, AİHM 2006-XII (özetler) (kabul edilemez);
- *Švarc ve Kavnik /Slovenya*, no. 75617/01, 8 Şubat 2007 (ihlal);
- *Marini /Arnavutluk*, no. 3738/02, 18 Aralık 2007 (ihlal);
- *Olujić /Hrvatistan*, no. 22330/05, 5 Şubat 2009 (ihlal);
- *Gaspari /Slovenya*, no. 21055/03, 21 Temmuz 2009 (ihlal);
- *Ferré Gisbert /İspanya*, no. 39590/05, 13 Ekim 2009 (ihlal);
- *Oršuš ve Diğerleri /Hrvatistan* [BD], no. 15766/03, AİHM 2010 (ihlal);
- *Paksas /Litvanya* [BD], no. 34932/04, AİHM 2011 (özetler) (6. Madde uygulanamaz);
- *Kübler /Almanya*, no. 32715/06, 13 Ocak 2011 (ihlal);
- *Bellizzi /Malta*, no. 46575/09, 21 Haziran 2011 (ihlal yok);
- *Klausecker /Almanya* (k.k.), no. 415/07, 6 Ocak 2015 (kabul edilemez);
- *Selmani ve Diğerleri /Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*, no. 67259/14, 9 Şubat 2017 (ihlal);
- *Acar ve Diğerleri /Türkiye* (k.k.), no. 26878/07 ve 32446/07, 12 Aralık 2017 (kabul edilemez);
- *Fraile Iturralde /İspanya* (k.k.), no. 66498/17, 7 Mayıs 2019 (kabul edilemez);
- *Grace Gatt / Malta*, no. 46466/16, 8 Ekim 2019, §§ 88-89 (ihlal);
- *Polyakh ve Diğerleri /Ukrayna*, no. 58812/15 ve diğer 4'ü, 17 Ekim 2019 (ihlal).

- *Alminovich /Rusya* (dec.), no. 24192/05, 22 Ekim 2019 (6. Madde uygulanamaz);
- *Dos Santos Calado ve Diğerleri /Portekiz*, no. 55997/14 ve diğer üçü, 31 Mart 2020 (iki başvuruyla ilgili olarak mahkemeye erişim bakımından ihlal vardır, diğer başvuru bakımından ihlal yoktur; tarafsızlık bakımından bariz bir şekilde dayanaktan yoksun);
- *Scerri / Malta*, no. 36318/18, 7 Temmuz 2020 (ihlal);
- *Project-Tade d.o.o. /Hırvatistan*, no. 1920/14, 19 Kasım 2020 (ihlal);
- *Croatian Golf Federation /Hırvatistan*, no. 66994/14, 17 Aralık 2020 (ihlal).